

DAMAGE TO THE EUROPEAN COMMUNITY FINANCIAL INTERESTS IN THE SLOVAK REPUBLIC

Ľudmila Macurová¹, Marián Hrubizna², Miroslav Felcan³

Abstract

The paper deals with the analysis of damage to the financial interests of the European community in the Slovak Republic. The development of damage to the financial interests in question is processed through statistical data for the period 2013–2019. The paper contains theoretical background focused mainly on the protection of the EU's financial interests in the Slovak Republic. This section describes the remit of the Central Contact Service (OLAF) for the European Anti-Fraud Office (OLAF), cooperation with selected network partners, control activities, reporting of irregularities, as well as resolving complaints from the public. The contribution includes criminal law protection of the EU's financial interests, as well an analysis a selected case of damage to the EU's financial interests.

Keywords

European Community, Financial Interest, Protection, Slovak Republic, Crime

I. Úvod

Finančné záujmy EÚ možno chápať ako príjmy a výdavky pochádzajúce z generálneho (všeobecného) rozpočtu a ďalších rozpočtov, ako aj príjmy a výdavky spravované priamo alebo prostredníctvom právomoci delegovanej EÚ, jej orgánmi a inštitúciami. Svojím rozsahom a obsahom predstavujú rozsiahly systém zozbierania a prerozdelenia finančných prostriedkov. [5]

V rámci EÚ dochádza pri finančných záujmoch jednotlivých členských štátov častokrát k zneužívaniu ťažiska európskeho právneho priestoru, k falošnému získaniu finančných prostriedkov, k plytvaniu finančných prostriedkov, k neoprávnenému obohacovaniu sa, k porušeniu grantov, atď. Akékoľvek protiprávne konanie poškodzujúce finančné záujmy EÚ má dopady na rozpočet EÚ. Poškodzovanie finančných záujmov sa spája s príjmami (napríklad daňové a colné podvody, nedodržanie dovozných kvót) a s výdavkami (napríklad reštrukturalizačné opatrenia, výdavky na vzdelanie, vedu a výskum, energetickú, sociálnu politiku, ochranu životného prostredia).

Proti podvodom a akýmkoľvek iným protiprávnym konaniam poškodzujúcich finančné záujmy EÚ sa aktívne snažia bojovať rôzne orgány a inštitúcie EÚ v spolupráci s členskými krajinami. Ide najmä o jednotný pojem podvodu, stanovenia podmienok pre trestnú zodpovednosť, trestné stíhanie deliktov, ako aj systém kontroly tvorby a použitia finančných prostriedkov.

V zmysle Zmluvy o fungovaní EÚ (Čl. 325) vyplýva pre SR povinnosť prijímať potrebné opatrenia na zabezpečenie rovnako prísnej ochrany finančných záujmov EÚ, akú poskytuje svojim vlastným finančným záujmom. Na území SR je trestno-právna ochrana finančných záujmov zaistená prostredníctvom skutkovej podstaty trestných činov poškodzovania

¹ Ing. Ľudmila Macurová, PhD. University of Žilina, Institute of Forensic Research and Education, 1. mája 32, 010 26 Žilina, Slovak Republic. E-mail: ludmila.macurova@uzvv.uniza.sk

² Mgr. Ing. Marián Hrubizna, PhD., LL.M. University of Žilina, Institute of Forensic Research and Education, 1. mája 32, 010 26 Žilina, Slovak Republic. E-mail: marian.hrubizna@uzvv.uniza.sk

³ plk. doc. JUDr. Miroslav Felcan, PhD., LL.M. Police Academy of Bratislava. Department of Administrative Law. Sklabinska 8414/1, 835 17 Bratislava – Rača. E-mail: miroslav.felcan@minv.sk

finančných záujmov EÚ zadaných v zákone NR SR č. 300/2005 Z. z. – Trestný zákon v znení neskorších predpisov (§ 261 až § 263).

II. Teoretické východiská k finančným záujmom EÚ v Slovenskej republike

Európske spoločenstvo možno definovať ako komplexnú integráciu pre vytvorenie spoločného trhu s voľným pohybom osôb, tovaru, služieb a kapitálu. Vyznačuje sa supranacionálnou organizáciou s určitou vertikálnou deľbou moci medzi členskými štátmi a EÚ. Kvantitatívny charakter spočíva vo finančnej samostatnosti, orgány majú autonómne postavenie, môžu vytvárať právo s bezprostrednou záväznosťou voči členským štátom, fyzickým a právnickým osobám, ktoré je nadriadené národnému právu členských štátov. [1]

Európska únia (ďalej len EÚ) ako integračné zoskupenie vznikla na základe Zmluvy o Európskej únii z Maastrichtu, ktorá vstúpila do platnosti dňa 1. januára 1993. Slovenská republika sa stala členom EÚ dňa 1. mája 2004, čím vznikli pre ňu rozsiahle možnosti získavania a využívania finančných prostriedkov, avšak aj nové záväzky a povinnosti. V súčasnosti EÚ tvorí 27 členských štátov s takmer 437 miliónov obyvateľstva (6% svetovej populácie). EÚ predstavuje zväzok troch pilierov, a to inštitucionálny základ, ustanovenia o spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politike, ako aj spolupráca v oblasti justície a vnútra. Rozpočet EÚ je založený na základných princípoch, ako napríklad princíp jednoty, špecifickosti, spoľahlivého finančného riadenia a transparentnosti, každoročného zostavovania. Schvaľuje ho Rada EÚ i Európsky parlament a spravuje ho Európska komisia. V rozpočte EÚ sú zahrnuté všetky príjmy (vlastné, príspevky členských štátov, príjmy z DPH, ostatné) a výdavky (štrukturálna, vnútorná a vonkajšia politika, poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka, administratíva, rezervy), vrátane tých, ktoré sa týkajú oblasti fondov (PHARE, SAPARD, ISPA, štrukturálne, sociálne, fondy súdržnosti. [1]

V zmysle politiky súdržnosti, ako aj Investičného plánu pre Európu (Junckerov plán) investovala EÚ do členských štátov značné finančné prostriedky, aby mohli tieto štáty dosiahnuť v raste a v príjmoch priemer EÚ. Vďaka finančnej podpore a snahe jednotlivých členských štátov zaznamenali finančné investície pozitívny dopad. V období rokov 2004–2020 získala SR investície vo výške 29,5 miliardy EUR z európskych štrukturálnych a investičných fondov, ako aj dodatočné investície vo výške 1,2 miliardy EUR z Junckerovho plánu. Podporených bolo 25 988 malých a stredných podnikov, 949 výskumných projektov a projektov podnikového výskumu, a tiež boli obnovené cestné komunikácie v dĺžke 2248 km. Štrukturálne financovanie z EÚ tvorí 60% všetkých verejných investícií na území SR. Vďaka členstvu v EÚ je zabezpečený aj voľný pohyb osôb i tovaru, možnosť voľne pracovať, študovať i podnikáť v celej EÚ, spoločná mena, dostupných je viac výrobkov a za lepšie ceny, spotrebiteľ je viac chránený, zlepšila sa kvalita životného prostredia, bol zaznamenaný veľký hospodársky rozvoj, rastie životná úroveň obyvateľstva, atď. Rozpracované sú ďalšie aktivity v oblasti integrovanej infraštruktúry, regionálneho operačného programu, verejnej správy, ľudských zdrojov, životného prostredia, atď. [14]

SR je súčasťou EÚ a ako členský štát získava finančné prostriedky z rozpočtu EÚ, avšak zároveň do rozpočtu EÚ finančné prostriedky aj odvádza formou poľnohospodárskych poplatkov, odvodov z produkcie cukru a ciel, či formou príspevkov zo svojho štátneho rozpočtu, ktorých objem je odvodený od celkového objemu prostriedkov vybraných z dane z pridanej hodnoty a od výšky dosiahnutého hrubého domáceho produktu. [8]

Pri finančných záujmoch EÚ, ktoré sú úzko previazané s finančnými záujmami jednotlivých členských štátov čoraz častejšie dochádza k zneužívaniu podstaty európskeho právneho priestoru, k neoprávnenému obohacovaniu sa v neprospech predmetných finančných prostriedkov, ako aj k porušovaniu grantov, či iných spôsobov zneužívania. Finančné záujmy EÚ sú vystavené rôznym formám podvodov a iným protiprávnym konaniam aj na území SR.

V niektorých prípadoch napríklad nie sú finančné prostriedky určené na schválené projekty preinvestované, ale realizujú sa cez finančné transakcie, fakturáciu neuskutočnených výkonov, poradenstvo, reklamu, vzdelávanie, nákupy. Projekty sú častokrát nadhodnotené, ich schvaľovanie je zabezpečené cez priame osoby v riadiacich orgánoch, verejné obstarávanie má vopred určené víťazné subjekty, podnikateľské subjekty ponúkajú neexistujúce služby a výkony, atď.

Ochrana finančných záujmov EÚ sa stala jednou z hlavných priorít SR ako člena EÚ, ktorá vychádza najmä z Dohovoru o ochrane finančných záujmov ES. Tento dohovor bol prijatý dňa 26.7.1995 a do platnosti vstúpil ratifikáciou všetkých členských štátov dňa 17.10.2002. SR pristúpila k Dohovoru v roku 2004 (po vstupe do EÚ). Členské štáty majú chrániť finančné záujmy ES rovnako ako vlastné finančné záujmy a taktiež majú vzájomne koordinovať svoje postupy zamerané na ochranu finančných záujmov ES proti podvodu. Dohovor okrem iného stanovuje povinnosť postihovať ako trestný čin každé úmyselné vyhotovenie alebo predloženie nesprávnych alebo neúplných dokumentov (výkazov) so zámerom dopustiť sa trestného činu podľa Čl.1. Taktiež stanovuje povinnosť ukladať účinné, úmerné a odstrašujúce tresty, ako aj tresty odňatia slobody v závažných prípadoch. [6]

Trestný zákon NR SR č. 300/2005 Z. z. obsahuje ochranu finančných záujmov EÚ prostredníctvom trestného činu poškodzovania finančných záujmov ES spolu s jeho trestno-právnymi dôsledkami (5 hlava – Trestné činy hospodárske, 2 diel – Trestné činy proti hospodárskej disciplíne, §261–§263 – Poškodzovanie finančných záujmov Európskej únie). [15]

V zmysle §261 je objektívna stránka skutkovej podstaty trestného činu naplnená v tom prípade, ak osoba použije alebo predloží falšovaný, nesprávny, neúplný výkaz alebo doklad, ak neposkytne povinné údaje, ak použije prostriedky zo všeobecného rozpočtu ES, z rozpočtu spravovaného ES alebo v zastúpení ES na iný účel, ako boli pôvodne určené, a tým spôsobí spreneveru alebo protiprávne zadržanie prostriedkov z uvedeného rozpočtu. [15]

Podľa §262 je objektívna stránka skutkovej podstaty trestného činu naplnená, ak osoba poruší alebo nesplní povinnosť vyplývajúcu z jeho zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie v riadení alebo kontrole činnosti osôb ním riadených, a tým umožní spáchať zneužitie prostriedkov z rozpočtu spravovaného ES (úmyselne nesplní povinnosť riadiaceho alebo kontrolného subjektu v príčinnej súvislosti so spáchaným skutkom proti finančným záujmom ES). [15]

Objektívna stránka skutkovej podstaty trestného činu na základe §263 spočíva v poškodení záujmov ES konaním popísaným v §261 (ods.1), od ktorých sa odlišuje subjektívnou stránkou trestného činu, ktorá je naplnená zavinením z nedbanlivosti. S ohľadom na nedbanlivostnú formu zavinenia za použitie prísnejšej trestnej sadzby možno považovať spôsobenie minimálne značnej škody. Aj pri spôsobení škody, ktorá je v iných prípadoch posudzovaná ako škoda veľkého rozsahu, pôjde len o naplnenie kvalifikačného znaku značnej škody. [6]

Trestnosť činu sa posudzuje a trest sa ukladá podľa zákona účinného v čase, keď bol trestný čin spáchaný. Ak v čase medzi spáchaním činu a vynesením rozsudku nadobudnú účinnosť viaceré zákony, trestnosť činu sa posudzuje a trest sa ukladá podľa priaznivejšieho zákona pre obvinenú osobu. [6]

V aplikačnej praxi nie je možné uspokojivo vyriešiť viaceré aplikačné a interpretačné problémy predovšetkým súvisiace so štruktúrovanosťou a terminologickou nejednoznačnosťou jednotlivých pojmov, a to najmä objektívnej stránky predmetnej skutkovej podstaty trestného činu poškodzovania finančných záujmov EÚ. Vzniká tak stav právnej neistoty, potenciálne aj riziko rozširovania podmienok trestnej zodpovednosti, ako aj porušenie ústavného princípu. [5]

III. Ochrana finančných záujmov EÚ v Slovenskej republike

V súvislosti s čerpaním finančných prostriedkov EÚ vyplývajú pre SR povinnosti, ktoré sú stanovené v Zmluve o fungovaní EÚ (čl. 325, ods. 2), a to konkrétne „Členské štáty prijímajú rovnaké opatrenia na zamedzenie podvodov poškodzujúcich finančné záujmy EÚ, aké prijímajú na zamedzenie podvodov poškodzujúcich ich vlastné finančné záujmy“. Ochrana finančných záujmov tvorí prevencia, odhaľovanie, zisťovanie a riešenie nezrovnalostí, prijímanie nápravných opatrení vo forme finančných opráv a vysporiadania finančných vzťahov a iných nápravných opatrení. Jej cieľom je zvyšovať dôveru verejnosti v inštitúcie a orgány SR, že finančné prostriedky EÚ a jej daňovníkov sú vynaložené a využívané správne a efektívne. [7]

Plnenie záväzkov pre účely ochrany finančných záujmov EÚ na území SR sa zabezpečuje a koordinuje v zmysle zákona NRSR č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy (§24, ods.4), zákona NRSR č. 528/2008 Z. z. o pomoci a podpore poskytovanej z fondov ES v znení neskorších predpisov a zákona NRSR č. 292/2014 Z. z. o príspevku poskytovanom z európskych štrukturálnych a investičných fondov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Tieto predmetné úlohy sú na Úrade vlády SR delegované na sekciu kontroly, odbor Centrálny kontaktný útvar pre OLAF (ďalej len OCKÚ OLAF), ktorý predstavuje kontaktné pracovisko pre Európsky úrad boja proti podvodom (OLAF). Vykonáva kontrolu v procese poskytovania a využívania prostriedkov EÚ, plní úlohu koordinačného útvaru pre boj proti podvodom v SR (AFCOS) a spolupracuje s Európskym úradom pre boj proti podvodom (OLAF), ako aj s vecne príslušnými orgánmi verejnej správy združujúcich do siete kontaktných pracovísk a koordinuje ich činnosti súvisiace s ochranou finančných záujmov EÚ. OLAF svoju činnosť vykonáva podľa troch pilierov, a to 1. chrániť finančné záujmy EÚ prostredníctvom boja proti podvodom, korupcii a iným nezákonným činnostiam, 2. ochrana dobrého mena európskych inštitúcií na základe vyšetrovania závažného zneužívania právomocí ich členov a zamestnancov (môže vyústiť do disciplinárneho konania), 3. poskytovanie podpory pre Európsku komisiu v rámci rozvoja a implementácie politík so zameraním sa na prevenciu podvodov a ich odhaľovanie. [13]

Sieťových partnerov (sieť AFCOS) predstavujú orgány a inštitúcie SR zodpovedné za riadenie, implementáciu, kontrolu a audit finančných prostriedkov z EÚ, ako aj orgány a inštitúcie zodpovedné za spätné vymáhanie, ukládanie sankcií a postihovanie pôvodcov nezákonných činností súvisiacich s poškodzovaním finančných záujmov EÚ. V oblasti ochrany finančných záujmov EÚ na území SR sú sieťovými partnermi ústredné orgány štátnej správy (Ministerstvo financií, Ministerstvo dopravy a výstavby, Ministerstvo hospodárstva, Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka, Ministerstvo vnútra, Ministerstvo spravodlivosti, Ministerstvo životného prostredia, Ministerstvo kultúry, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu, Ministerstvo zdravotníctva), Úrad vlády, Finančné riaditeľstvo, Úrad pre verejné obstarávanie, Najvyšší kontrolný úrad, Generálna prokuratúra, Národná banka Slovenska, Slovenská informačná služba, Bratislavský samosprávny kraj, Protimonopolný úrad, Úrad podpredsedu vlády pre investície a informatizáciu. [13]

Základné prvky komunikácie tvoria komunikačné aktivity potrebné pre zabezpečenie kontinuálnej a efektívnej komunikácie o ochrane finančných záujmov EÚ so zámerom dosiahnuť informovanosť všetkých stanovených cieľových skupín komunikácie. Odhaľovanie nezrovnalostí je vnímané ako dôkaz zneužitia prostriedkov EÚ, ako aj dôkaz efektívneho kontrolného systému. ÚV SR v rozsahu svojej pôsobnosti vykonáva svoju činnosť podľa zákona č. 10/1996 Z. z. o kontrole v štátnej správe v znení neskorších predpisov (§2, ods.3) kontrolu na účely ochrany finančných záujmov EÚ vrátane kontroly procesu poskytovania a využívania finančných prostriedkov EÚ. Ako príklad je uvedená kontrolná činnosť v roku 2019, kedy zamestnanci OCKÚ OLAF vykonali 10 kontrol, a to 3 kontroly zamerané na

riešenie 98 prípadov nezrovnalostí a 7 kontrol zameraných na kontrolu RO/SO pri poskytovaní a využívaní finančného príspevku z fondov EÚ v rámci 11 projektov. Pri všetkých kontrolách bol v kontrolných subjektoch vypracovaný „Protokol o výsledku kontroly“ z dôvodu zistenia porušení všeobecne záväzných právnych predpisov alebo interných predpisov. [13]

Najčastejšími kontrolnými zisteniami boli nedostatočné overovanie splnenia podmienok poskytnutia nenávratnej finančnej pomoci z fondov EÚ, nečinnosť v prípade vymáhania nezrovnalosti, nedodržiavanie lehôt (pri výkone formálnej a vecnej kontroly žiadosti o platbu, pri výkone administratívnej kontroly verejného obstarávania), ostatné (neoboznámenie žiadateľa so závermi administratívnej kontroly verejného obstarávania, fyzickej kontroly na mieste, nedostatočná archivácia dokumentov, neplnenie „deklarovaných“ splnených opatrení). [13]

Na národnej úrovni OCKÚ OLAF v rámci spolupráce s úradom OLAF zabezpečuje podporu pri získavaní informácií a dokumentácie na základe vyžiadania od dotknutých subjektov, prijíma a spracúva informácie indikované podozrenie na protiprávne konanie ohrozujúce finančné záujmy EÚ, poskytuje súčinnosť pri administratívnom vyšetrovaní a poskytuje informácie o výsledku kontrol, vyšetrovaní a ďalších konaní zameraných na zisťovanie, ako aj postih prípadov poškodzujúcich finančné záujmy EÚ. [13]

OCKÚ OLAF ako aj ostatní sieťoví partneri iniciujú opatrenia podnecujúce verejnosť k aktívnej účasti na nahlasovaní podozrení z nezrovnalostí (zistené a odhalené porušenie pravidiel pri čerpaní finančných prostriedkov z EÚ). Na webovej stránke OCKÚ OLAF (aj na webových stránkach ostatných sieťových partnerov) sú uvedené kontaktné údaje s odkazom na e-mailové adresy nezrovnalosti@vlada.gov.sk alebo afcosr@vlada.gov.sk, ktoré sú určené verejnosti pre nahlasovanie podozrení z nezrovnalostí. Taktiež sa tu nachádza informácia o on-line systéme úradu OLAF pre anonymné oznamovanie podvodov (tzv. Fraud notification system). Verejnosť môže podania nahlásiť aj písomne poštou. OCKÚ OLAF všetky nezrovnalosti zasielané sieťovými partnermi (AFCOS) analyzuje (príjem, evidencia, monitorovanie) a štvrťročne nahlasuje úradu OLAF cez systém IMS7 (webová aplikácia systému AFIS - elektronický systém, vyvinutý a poskytnutý Európskou komisiou na účely oznamovania nezrovnalostí). [13]

Na základe dostupných štatistických údajov z výročných správ o aktivitách sieťových partnerov v oblasti ochrany finančných záujmov EÚ v SR je v Tab.1. podrobnejšie spracovaný počet podaní od verejnosti a ich spôsoby vybavenia v období rokov 2013 – 2019.

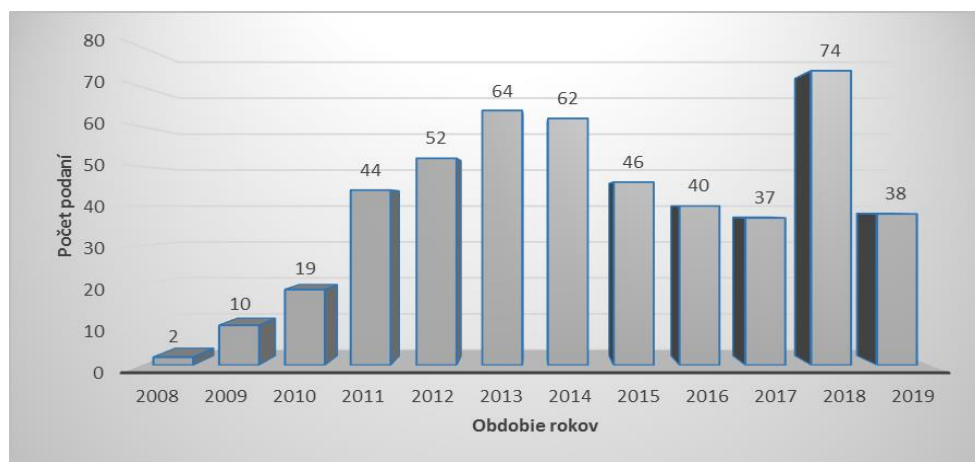
Tabuľka 1 Súhrnný prehľad o počte podaní a ich spôsoby vybavenia

Rok	Počet podaní	Spôsob vybavenia jednotlivých podaní					
		Vykonané OCKÚ OLAF	Orgán auditu	OVO	GP SR / NAKA	NKÚ	Iný Orgán SŠ
2013	64	16	8	7	1	2	30
2014	62	17	7	2	5	2	29
2015	46	8	1	4	4	1	28
2016	40	13	3	1	4	1	18
2017	37	12	0	5	4	0	16
2018	74	16	2	3	10	1	42
2019	38	16	0	6	1	0	15

Zdroj: Výročné správy o aktivitách sieťových partnerov v oblasti ochrany finančných záujmov EÚ v SR (2013-2019)

Podľa Tab.1 vyplýva, že v sledovanom období bolo OCKÚ OLAF celkovo zaslaných 361 podaní verejnosti o podozreniach z poškodenia alebo ohrozenia finančných záujmov EÚ, z toho najviac zaslaných podaní bolo v roku 2018, a to až 74 prípadov. Naopak, najmenej predmetných podaní bolo zaslaných v roku 2016, a to iba 40 prípadov. V súvislosti s počtom podaní v roku 2018 vybavil OCKÚ OLAF 16 podaní priamo, z toho 3 podania postúpil na ÚVO, 10 podaní na NAKU a 42 podaní bolo postúpených na iné orgány štátnej správy (napríklad na riadiace, prípadne sprostredkovateľské orgány, ktorými môžu byť MPSVaR SR, MŽP SR, atď.)

Obrázok 1 Vývoj nahlasovania počtu podaní od verejnosti v období rokov 2008 do 2019

Zdroj: Výročné správy o aktivitách sieťových partnerov v oblasti ochrany finančných záujmov EÚ v SR (2013-2019)

Na Obr.1 je zobrazený vývoj nahlasovania počtu podaní verejnosťou o podozreniach z poškodenia alebo ohrozenia finančných záujmov EÚ v období rokov 2008–2019. Podľa spracovaných štatistických údajov možno skonštatovať, že trend vývoja v počte nahlasovania podaní verejnosťou mal v sledovanom období kolísavú tendenciu. Do roka 2013 počet podaní stúpala, potom do roka 2017 klesal a následne, v roku 2018 opätovne vystúpil, čím bol zaznamenaný najväčší počet podaní za sledované obdobie (až 74 prípadov). V roku 2019 bol zaznamenaný pokles podaní o 36 prípadov. Najmenej podaní bolo v roku 2008, a to iba 2 prípady.

Národná kriminálna agentúra Prezídia Policajného zboru (ďalej len NAKA) s vecnou príslušnosťou pre trestné činy poškodzovania finančných záujmov EÚ (podľa Trestného zákona), v spolupráci s OCKÚ OLAF zriadila e-mailovú schránku infoirq@minv.sk na účely oznamovania podozrení z trestných činov, ktoré majú dopad na finančné záujmy EÚ. Uvedená e-mailová schránka slúži zamestnancom verejnej správy na zasielanie podnetov, ktorých obsahom je podozrenie z možného protizákonného konania subjektov v oblasti implementácie finančných prostriedkov EÚ s dopadom na finančné prostriedky EÚ a štátneho rozpočtu. [11] V Tab.2 je spracovaný prehľad nahlásených podnetov v období rokov 2013–2018.

Tabuľka 2 Prehľad nahlásených podnetov NAKA v období rokov 2013 – 2018

Rok	Počet prípadov	Neopodstatnené informácie	Opodstatnené informácie	Začaté trestné stíhanie	Preverovanie
2013	26	22	4	1	0
2014	18	14	4	2	0
2015	46	36	6	4	0

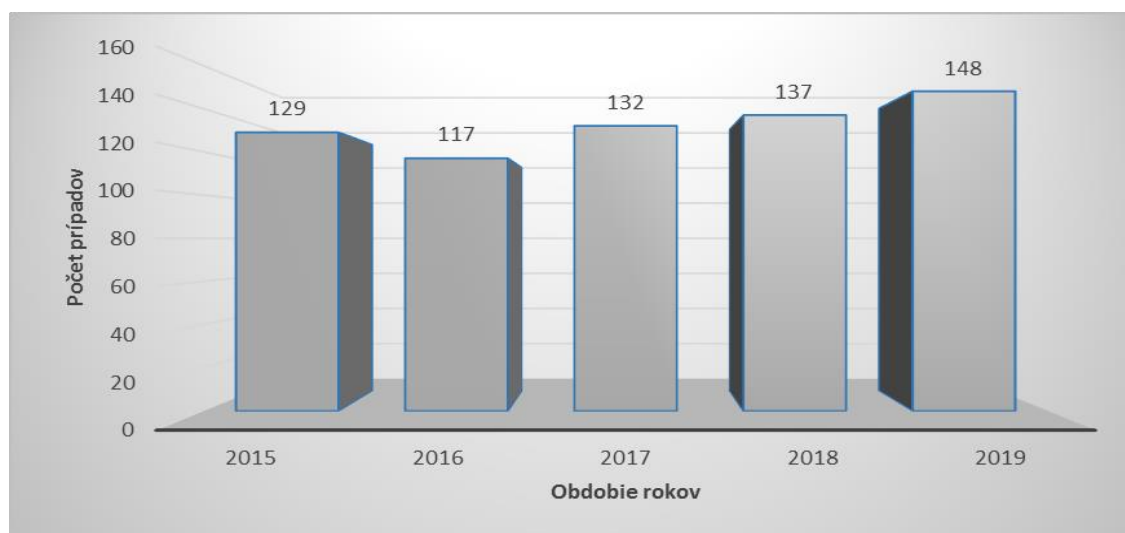
2016	25	4	21	0	18
2017	11	0	11	1	10
2018	3	0	3	1	2

Zdroj: Výročné správy o aktivitách sieťových partnerov v oblasti ochrany finančných záujmov EÚ v SR (2013-2018)

OČKÚ OLAF vedie na základe spolupráce s Generálnou prokuratúrou Slovenskej republiky (ďalej len GP SR) evidenciu trestných konaní, týkajúcich sa trestných činov v oblasti ochrany finančných záujmov EÚ na území SR pre skutky kvalifikované ako trestné činy poškodzovania finančných záujmov ES, podvodu, subvenčného podvodu, korupcie, machinácie pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe, zneužívania informácií v obchodnom styku, legalizácie príjmu z trestnej činnosti, založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny, zneužívania právomoci verejného činiteľa a ďalších trestných činov, pokiaľ súvisia s ochranou finančných záujmov EÚ. [12]

Na Obr.2 je spracovaný vývoj počtu trestných činov poškodzovania finančných záujmov EÚ v období rokov 2015–2019.

Obrázok 2 Vývoj počtu trestných činov poškodzovania finančných záujmov EÚ v období rokov 2015 - 2019

Zdroj: Výročné správy o aktivitách sieťových partnerov v oblasti ochrany finančných záujmov EÚ v SR (2015-2019)

Podľa Obr.2 vyplýva, že v období rokov 2015–2019 mal trend vývoja v počte trestných činov poškodzovania finančných záujmov EÚ stúpajúcu tendenciu. Iba v roku 2016 bol v počte predmetných trestných činov zaznamenaný pokles. Pri komparácii rokov 2015 a 2019 možno skonštatovať, že počet trestných činov týkajúcich sa poškodzovania finančných záujmov EÚ vzrástol o 19 prípadov. Súhrnný prehľad stavu trestných konaní v súvislosti s poškodzovaním finančných záujmov EÚ v období rokov 2013–2019 je spracovaný v Tab.3.

Tabuľka 3 Súhrnný prehľad stavu trestných konaní v súvislosti s poškodzovaním finančných záujmov EÚ

Rok	Nápad trestných vecí	§ 199 TP	§ 206 TP	Počet obvinených osôb
2013	104	64	33	46
2014	125	69	52	74
2015	129	59	48	74
2016	117	55	53	92

2017	103	50	36	86
2018	149	38	40	59
2019		51	31	66

Zdroj: Výročné správy o aktivitách sieťových partnerov v oblasti ochrany finančných záujmov EÚ v SR (2013-2019)

Trestný čin poškodzovania finančných záujmov EÚ bol spravidla spáchaný v súbehu s iným trestným činom, najčastejšie so subvenčným podvodom. Finančné prostriedky boli poskytované v percentuálnom pomere zo zdrojov EÚ a štátneho rozpočtu SR a boli viazané na podmienky stanovené všeobecne záväzným právnym predpisom, ktorý páchatelia buď nespĺňali alebo ho uviedli do omylu v otázke splnenia týchto podmienok. Protiprávnosť konania páchatel'ov spočívala najmä v predkladaní nepravdivých dokladov a v použití finančných prostriedkov zo všeobecného rozpočtu EÚ na iný účel, ako boli pôvodne určené. [13]

Komparácia stavu trestných konaní v súvislosti s poškodzovaním finančných záujmov EÚ v období rokov 2013–2019 je spracovaný v Tab.4.

Tabuľka 4 Komparácia stavu trestných konaní v súvislosti s poškodzovaním finančných záujmov EÚ

Prípady poškodzovania finančných záujmov EÚ	Obdobie rokov						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Počet uznesení o začatí trestného stíhania	64	69	59	55	50	38	51
Počet uznesení o vznesení obvinenia	33	52	48	53	32	40	31
Počet obvinených osôb za trestné činy	46	7	74	92	80	59	66
Počet zastavených trestných stíhaní	22	21	13	21	17	17	12
Počet prípadov s výsledkom - odsúdenie	32	31	32	30	27	14	19

Zdroj: Výročné správy o aktivitách sieťových partnerov v oblasti ochrany finančných záujmov EÚ v SR (2013-2019)

Národná protikorupčná jednotka NAKA Prezídia PZ (ďalej len NPKJ) udržiava kontinuitu plnenia úloh odhaľovania a vyšetrovania trestných činov korupcie, trestných činov poškodzovania finančných záujmov EÚ, trestných činov machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe, ako aj vybraných trestných činov proti majetku a trestných činov hospodárskych. [11]

V roku 2019 evidovala NAKA Prezídia PZ SR vo vyšetrovaní a skrátenejšom vyšetrovaní 51 postupov podľa §199 Trestného poriadku, čo znamená začatie trestného stíhania. Evidovala 31 postupov podľa §206 Trestného poriadku, čo znamená počet vydaných rozhodnutí, ktorým bolo vznesené obvinenie konkrétnym fyzickým osobám a konkrétnym právnickým osobám. Za trestné činy poškodzovania finančných záujmov EÚ bolo vznesené obvinenie voči 60 fyzickým osobám a 6 právnickým osobám. Výška škodlivého následku, ktorá bola zadokumentovaná v súvislosti s trestnými činmi poškodzovania finančných záujmov EÚ bola 3 501 672,- €. [13]

Z hľadiska zamestnania (povolania/funkcie) vo vzťahu k trestným činom poškodzovania finančných záujmov EÚ podľa Trestného zákona (§261 - §263) boli obvinené nasledujúce osoby: 1 samostatne hospodáriaci roľník, 1 štatutárny zástupca obce, 32 štatutárnych zástupcov obchodnej spoločnosti, 1 osoba konajúca na základe plnej moci za obchodnú spoločnosť, 13 ďalších subjektov (zamestnanci, obchodné spoločnosti, učítelia). Vo všeobecnosti možno

konštatovať, že išlo najmä o prípady trestných deliktov za účelom získať neoprávnené príjmy. Jednotlivé prípady trestných činov poškodzovania finančných záujmov EÚ za rok 2019 možno rozdeliť do troch skupín: 1. prostriedky EÚ poskytované príslušným ÚPSVaR na samostatnú zárobkovú činnosť ako podpora drobným podnikateľom určené na prevádzkovanie živnosti v zmysle zákona č.455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov, 2. prostriedky EÚ poskytované na projekty, ktorým predchádza výzva poskytovateľa (ústredné orgány štátnej správy ako riadiace orgány pre operačné programy, rozpočtové organizácie v ich zriaďovateľskej pôsobnosti) na predkladanie žiadostí o poskytnutie nenávratného finančného príspevku, 3. prostriedky vyplácané Pôdohospodárskou platobnou agentúrou, refundované z rozpočtu EÚ (priame podpory pre poľnohospodárov) [13]

Úrad pre verejné obstarávanie (ďalej len ÚVO) má na webovej stránke vytvorenú podstránku „OLAF“ obsahujúcu informácie pre nahlasovanie podozrení z nezrovnalostí na emailovú adresu nezrovnalosti@uvo.gov.sk. Na túto emailovú adresu bolo v roku 2019 prijatých 11 správ. 3 podnety sa týkali nezrovnalostí vo verejnom obstarávaní vo vzťahu k finančným prostriedkom EÚ. Tieto podnety boli postúpené odboru dohľadu na kontrolu. V jednom prípade úrad zistil, že konaním kontrolovaného nedošlo k porušeniu zákona o verejnom obstarávaní. V ostatných prípadoch sa úrad podnetmi riadne zaoberal, preskúmal všetky podklady a dostupné informácie, pričom úrad po úplnom vyhodnotení skonštatoval, že ďalšie konanie v týchto podnetoch nie je dôvodné, účelné a ani efektívne. [13]

V súvislosti s rozsiahlou pomocou z fondov EÚ, množstvo schválených žiadostí o poskytnutie nenávratných finančných príspevkov, počet zainteresovaných podnikateľských subjektov na realizácii projektov, nedostatočnú kontrolu zo strany riadiacich orgánov je možné predmetnú oblasť charakterizovať ako vysoké riziko trestne relevantných správanií atakujúcich hospodárstvo SR a rozpočet EÚ. Pre účinný postih je nevyhnutná adekvátna právna úprava poskytovania finančných prostriedkov, osobitne však včasnej a účinnej kontroly zo strany štátnych orgánov a v konečnom dôsledku aj ustálená súdna prax. [5, 6]

IV. Prípadová štúdia – Poškodzovanie finančných záujmov EÚ z pohľadu znaleckej činnosti

V nasledujúcej časti príspevku je pozornosť venovaná analýze vybraného prípadu poškodzovania finančných záujmov EÚ z pohľadu znaleckej činnosti, a to konkrétne vo veci trestného stíhania obchodnej spoločnosti za pokračujúci zločin poškodzovania finančných záujmov ES podľa §261, ods.1, ods.4, písm. a), písm. b) Trestného zákona, spáchaného v jednočinnom súbehu s pokračujúcim zločinom subvenčného podvodu podľa § 225, ods.1, ods.6, písm. a) písm. b) Trestného zákona, s poukázaním na §138, písm. i) Trestného zákona. [17]

Pri analýze vybraného prípadu budú na základe dostupných podkladov identifikované zmluvné vzťahy a jednotlivé predmety zmluvných vzťahov, bude zmapovaný pohyb predmetných technológií od výrobcu, cez sprostredkovateľa, až po konečného prijímateľa, ako aj cenového vývoja súvisiaceho s predmetnými technológiami. Taktiež bude popísaná hospodárnosť, účelnosť a efektívnosť obchodných aktivít, ako aj špecifikácia pohybu jednotlivých technológií spolu s finančným plnením. V rámci analýzy účtovníctva budú identifikované aj všetky služby a činnosti súvisiace s technológiami, ich príslušenstvom spolu s finančným plnením, ako aj stanovený podiel obchodných aktivít s celkovými aktivitami spoločnosti v období rokov 2008-2012.

Identifikácia zmluvných vzťahov a jednotlivých predmetov zmluvných vzťahov

V rámci znaleckého skúmania boli z dostupných podkladov vypracované tabuľkové prehľady, ktoré obsahujú dodávateľsko-odberateľské vzťahy a predmety vzťahov vyplývajúce

z predmetných zmlúv a faktúr. Tieto zmluvy a faktúry obsahujú identifikáciu odberateľa a dodávateľa, predmet zmluvy, dátum jej uzatvorenia, sumy bez DPH, sumy s DPH a v poznámke je uvedené číslo faktúry, ku ktorej sa zmluva vzťahuje. Sú to kúpne zmluvy, odberateľsko-dodávateľské zmluvy, sprostredkovateľské zmluvy, zmluvy o dielo, zmluvy o poskytnutí podnikateľského poradenstva (poradenská a konzultačná činnosť) a zmluvy o poskytnutí nenávratného finančného príspevku. [17]

Zmapovanie pohybu technológií od výrobcu, cez sprostredkovateľa, až po konečného prijímateľa

Na základe účtovných dokladov (najmä faktúr) boli vypracované tabuľkové prehľady, ktoré mapujú pohyb predmetných technológií. Taktiež boli vypracované aj tabuľkové prehľady obsahujúce sprostredkovateľské obchody, projektovú, poradenskú a marketingovú činnosť medzi posudzovanými subjektmi. [17]

Zmapovanie cenového vývoja súvisiaceho s predmetnými technológiami od výrobcu, cez sprostredkovateľa, až po konečného prijímateľa

Faktúry boli zoradené tak, aby mapovali cenový vývoj jednotlivých technológií na základe rovnakých výrobných čísel. Ide o nákup a predaj technológií od výrobcu, cez sprostredkovateľa, až ku konečnému zákazníkovi, ktorý slúži na zmapovanie cenového vývoja a je vyjadrený aj percentuálnym rozdielom. Podľa spracovaného tabuľkového prehľadu možno skonštatovať, že ceny od výrobcov za obdobie rokov 2008 až 2012 narastali v mnohých prípadoch niekoľko násobne, od 7% do cca 4500 %, čo v absolútnom vyjadrení predstavuje hodnotu cca 26 198 130,- €. [17]

Ďalej boli porovnané ceny nákupov jednotlivých technológií konečných prijímateľov s obvyklými cenami obdobných technológií na trhu v danom čase (obvyklá trhovacia cena výrobcu). Tento tabuľkový prehľad bol rozšírený o stĺpec 30%-né navýšenie nákupnej ceny, čo znamená že k cene technológie výrobcu bola zohľadnená zisková prirážka vo výške 10% a náklady súvisiace s obstaraním predmetných technológií vo výške 20%. Po zohľadnení zvýšenej nákupnej ceny bol vypočítaný rozdiel medzi konečnou cenou zákazníka a zvýšenou nákupnou cenou, čím bolo stanovené cenové navýšenie technológie vo vyjadrení absolútnej a relatívnej početnosti. [17]

Obstarávacia cena pozostávala nielen z ceny obstarania technológie (nákupná cena), ale aj z nákladov súvisiacich s týmto obstaraním. Tieto náklady boli odhadnuté z hľadiska opatrnosti vo výške 20% z ceny obstarania technológií, nakoľko ich nie je možné jednoznačne stanoviť, pretože sa týkajú najmä dopravy, inštalácie, sprievodnej dokumentácie a bývajú rozdielne, vzhľadom na miesto doručenia. Taktiež sa jedná o rozdielne technológie, s ktorými sú spojené rozdielne postupy inštalácie a spustenia stroja do prevádzky, ako aj rozdielne rozsahy sprievodnej dokumentácie. [17]

Je nevyhnutné si uvedomiť, že spoločnosť obchoduje za účelom dosahovania zisku, a preto v obstarávacej cene predajcu by mala byť prirátaná zisková prirážka, ktorá s ohľadom na opatnosť bola stanovená v rámci znaleckého skúmania vo výške 10% z obstarávacej ceny technológií. Jednoznačne bol zistený rozdiel medzi nákupnými cenami výrobcu a predajnými cenami pre konečného zákazníka, pričom nákupná cena bola navýšená o 30%, čo v absolútnom vyjadrení za obdobie rokov 2008 až 2012 predstavuje hodnotu cca 24 352 573,- €. [17]

Vyjadrenie k hospodárnosti, účelnosti a efektívnosti obchodných aktivít

Hospodárnosť posudzovaných obchodných aktivít (rozdiel medzi nákupnou a predajnou cenou po zohľadnení nákladov na obstaranie a zisku) bola v mnohých prípadoch nehospodárna. Ceny od výrobcov boli mnohokrát niekoľko násobne navýšené pre konečných zákazníkov, čo v absolútnom vyjadrení predstavuje za celkové obdobie rokov 2008 – 2012 hodnotu cca

24 352 573,- €. Podľa dostupných podkladov týkajúcich sa čerpania z prostriedkov EÚ bola účelnosť v podobe strojov naplnená. Pri efektívnosti posudzovaných obchodných aktivít (úzko súvisiacich s hospodárnosťou) je možné konštatovať, že efektívnosť týchto aktivít nebola v zmysle Systému riadenia štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu na programové obdobie 2007–2013 dodržaná, nakoľko predmetné technológie [2] v mnohých prípadoch boli predávané konečným zákazníkom niekoľko násobne vyššie ako boli ceny od výrobcov. [14]

Špecifikácia pohybu technológií spolu s finančným plnením súvisiacim s týmito technológiami

V rámci znaleckého dokazovania nebolo možné zmapovať pohyb technológií pri analýze finančného plnenia s ohľadom na ustanovenie §16, ods.2, písm. c) zákona č. 382/2004 Z. z. hospodárnosť a účelnosť posudku. Na bankových výpisoch spoločnosti za roky 2008-2012 často krát neboli uvedené variabilné symboly, mnoho krát úhrady prebiehali čiastočne a nebola bližšia špecifikácia, na základe ktorej by sa platby dali jednoznačne priradiť k predmetným technológiám. [14]

Identifikácia všetkých služieb a činností súvisiacich s technológiami, s ich príslušenstvom spolu s finančným plnením

Identifikácia služieb a činností súvisiacich s predmetnými technológiami ako aj ich príslušenstvom bola vykonaná prostredníctvom tabuľkových prehľadov, ktoré obsahujú zmluvné vzťahy (tieto zmluvné vzťahy boli spomínané v bode identifikácia zmluvných vzťahov a jednotlivých predmetov zmluvných vzťahov). Analýzu finančného plnenia nebolo možné vykonať s ohľadom na vyššie uvedenú štruktúru dostupných podkladov. [14]

Stanovenie podielu obchodných aktivít súvisiacich s predmetnými technológiami, príslušenstvom, ako aj službami a činnosťami v aktivitách spoločnosti v období rokov 2008-2012

V rámci znaleckého dokazovania sa postupovalo v dvoch krokoch: 1. Z tabuľkového prehľadu (Pohyb technológií) boli vyfiltrované vystavené faktúry spoločnosťou, ktoré boli spočítané za obdobie rokov 2008-2012.

Tabuľka 5 Predaj technológií za obdobie rokov 2008-2012

Rok	Technológie		
	Suma bez DPH [€]	DPH	Suma celkom
2008	2 811 336,41	534 153,92	3 345 490,33
2009	4 437 953,61	843 211,19	5 281 164,80
2010	9 390 218,32	1 784 141,48	11 174 359,80
2011	6 204 879,20	1 240 975,84	7 445 855,04
2012	28 063 654,08	5 612 730,82	33 676 384,90
Celkom	50 908 041,62	10 015 213,24	60 923 254,86

Zdroj: Znalecký posudok (2018)

Následne boli dané do pomeru spočítané faktúry z tabuľkového prehľadu – Tržby z predaja tovaru a služieb, ktoré boli prevzaté z výkazov ziskov a strát za roky 2008-2012.

Tabuľka 6 Podiel obchodných aktivít

Výkaz ziskov a strát	2008	2009	2010	2011	2012
Tržby z predaja tovaru	8 549 635,-	8 679 932,-	15 865 278,-	9 881 608,-	31 138 903,-
Tržby z predaja vlastných výrobkov a služieb	356 465,-	219 618,-	226 101,-	1 080 840,-	309 350,-

Tržby celkom	8 906 100,-	8 899 550,-	16 091 379,-	10 962 448,-	31 448 253,-
Podiel obchodných aktivít	31,57 %	49,87 %	58,36 %	56,60 %	89,24 %

Zdroj: Zdroj: Znalecký posudok (2018)

Z uvedenej tabuľky vyplýva, že podiel obchodných aktivít týkajúci sa predmetných technológií v spoločnosti predstavuje na celkových obchodných aktivitách tejto spoločnosti od 31,57% do 89,24% za jednotlivé roky.

Dopad obchodných aktivít spoločnosti na DPH a daň z príjmov PO, ako aj finančné toky za obdobie rokov 2008-2012

S ohľadom na dostupné podklady a najmä na opodstatnenosť výšky sprostredkovateľských, poradenských a marketingových činností uvedených vo faktúrach, v ktorých nebolo zrejmé identifikovať výrobné číslo stroja a ani určiť jeho výrobcu nie je možné stanoviť dopad týchto služieb a technológií na daň z príjmov ani na DPH. Rovnako je potrebné poukázať na hospodárnosť a účelnosť znaleckého dokazovania v zmysle ustanovenia §16, ods.2, písm.c) zákona č. 382/2004 Z. z. o znaleckej, tlmočnickej a prekladateľskej činnosti v platnom znení. [17]

Všeobecne možno skonštatovať, že porušenie zásady riadneho finančného hospodárenia spôsobuje obstaranie tovarov a služieb za podstatne vyššie ceny ako sú trhové ceny. Predstavuje to teda nezrovnalosť, ktorá má priamy vplyv na finančné záujmy EÚ. Obligačná nekonzistentnosť súvisí s nekonzistentnosťou medzi všeobecnými obligačnými povinnosťami prijímateľa nakladať s poskytnutými finančnými prostriedkami efektívne a spôsobom pre dosiahnutie deklarovanej efektivity výberu dodávateľa. Popísaná obligačná nekonzistentnosť povinností konečného prijímateľa spôsobuje tak potenciálnu, ako aj reálnu hrozbu vyvodzovania trestnoprávných konzekvencií pre dôvodné podozrenie zo spáchania trestného činu poškodzovania finančných záujmov EÚ (podľa §261, ods.1 Trestného zákona). [5,17]

V. Záver

Hlavným cieľom EÚ ako integrovaného spoločenstva bolo pomôcť získať jednotlivým členským štátom lepšie miesto v medzinárodnej konkurencii, podporiť ekonomiku ochraňujúcu prírodné zdroje, investovať do kvalitných cestných, železničných a vodných dopravných sietí [4], podporiť vedu a výskum, poskytnúť inovácie pre malé a stredné podniky, klásť dôraz na zvyšovanie kvality života, atď. V rámci EÚ dochádza pri finančných záujmoch jednotlivých členských štátov k stúpajúcej tendencii protiprávných konaní poškodzujúcich tieto finančné záujmy s negatívnymi dôsledkami na rozpočet EÚ.

Ochrana finančných záujmov EÚ predstavuje nosný prvok politickej agendy EÚ. Zodpovedné orgány EÚ spoločne s príslušnými členskými štátmi majú už dlhodobejšie stanovený zámer vypracovať jednotný systém kontroly a tvorby používania finančných prostriedkov EÚ. Kľúčovým orgánom je Európsky úrad pre boj proti finančným podvodom (OLAF), ktorý prispieva k navrhovaniu a vykonávaniu politiky boja proti podvodom a vedie administratívne vyšetrovania podvodov poškodzujúcich rozpočet EÚ. Na území SR zohráva významnú úlohu OCKÚ OLAF a ostatní sieťoví partneri pri ochrane finančných prostriedkov EÚ, ako aj daňových poplatníkov SR.

V období rokov 2013–2019 bolo OCKÚ OLAF zaslaných celkovo 361 podaní verejnosti o podozreniach z poškodenia alebo z ohrozenia finančných záujmov EÚ. Na základe dostupných štatistických údajov o vývoji nahlasovania nezrovnalostí verejnosťou bolo najviac podaní zaslaných v roku 2019 (74 prípadov) a najmenej v roku 2008 (2 prípady). Trend vývoja v počte trestných činov poškodzujúcich finančné záujmy EÚ mal od roku 2016 stúpajúcu tendenciu.

Tieto trestné činy mali najväčšiu súvislosť so subvenčným podvodom. V trestných konaniach súvisiacich s poškodzovaním finančných záujmov EÚ bolo najmenej obvinených osôb v roku 2013 (46 páchatel'ov) a najviac v roku 2016 (92 páchatel'ov). V roku 2019 bola výška škodlivého následku zadokumentovaná v súvislosti s trestnými činmi poškodzovania finančných záujmov EÚ v sume 3 501 672,- €.

V rámci poškodzovania finančných záujmov EÚ z pohľadu znaleckej činnosti bola vykonaná analýza vybraného prípadu, a to vo veci trestného stíhania obchodnej spoločnosti za pokračujúci zločin podľa §261, ods.1-4, písmeno a),b) Trestného zákona. Vzhľadom na štruktúru dostupných podkladov boli identifikované zmluvné vzťahy a ich jednotlivé predmety, zmapovaný pohyb predmetných technológií od výrobcu, cez sprostredkovateľa, až po konečného prijímateľa, ako aj cenového vývoja súvisiaceho s predmetnými technológiami. Zároveň bola popísaná hospodárnosť, účelnosť a efektívnosť obchodných aktivít, ako aj stanovený podiel týchto aktivít súvisiacich s predmetnými technológiami, službami a činnosťami obchodnej spoločnosti v období rokov 2008-2012. Priamy vplyv na finančné záujmy EÚ predstavuje porušenie zásady riadneho finančného hospodárenia, ktorá spôsobuje obstaranie tovarov a služieb za podstatne vyššie ceny ako sú trhové ceny.

Na záver možno skonštatovať, že v rámci prevencie (predchádzania podvodom, nezrovnalostiam a korupcii) je nevyhnutné aj naďalej vyvíjať aktivity v oblasti neustáleho zvyšovania povedomia verejnosti o potrebe ochrany finančných záujmov EÚ v SR a vyššej propagácie svojej činnosti voči subjektom implementujúcim prostriedky z Európskych štrukturálnych a investičných fondov. Pri zvyšovaní informovanosti o boji proti podvodom a korupcii je významná aj komplexná vzdelávacia a osvetová činnosť, ktorou sa zlepši informovanosť subjektov zapojených do implementácie finančných prostriedkov z rozpočtu EÚ, ako aj v celej spoločnosti. Je potrebné začleniť protikorupčné a protipodvodové témy aj do formálneho vzdelávania (vzdelávanie na základných, stredných a vysokých školách, osobitné vzdelávanie zamerané pre vyšetrovateľov, prokurátorov a audítorov). [3, 10]

Literatúra

Faško, M. (2011). *Poškodzovanie finančných záujmov Európskej únie*. Bankovní inštitút VŠ Praha. Katedra práva a spoločenských vied. Bakalárska práca, 2011. 47 s. Dostupné: https://is.ambis.cz/th/phpc2/BP_Matej_Fasko.pdf

Kolitschova, P, Kerbic P, Rak, R, Forensic and technical aspects of vehicle identification labels 11th International Scientific and Technical Conference on Automotive Safety, Casta Papernicka, Slovakia, Apr 18-20, 2018. Proceedings Paper IEEE Xplore, INSPEC Accession Number: 17823676, DOI: 10.1109/AUTOSAFE.2018.8373340, UT WoS 000435296000046.

Kopencova, D. Secondary education with security focus. *INTED 2020 Proceedings*, pp. 2477-2481. 14th International Technology, Education and Technology and Development Conference. 2nd-4th March, 2020, Valencia, Spain. ISBN: 978-84-09-17939-8, ISSN: 2340-1079, DOI: 10.21125/inted.2020.0755, <https://library.iated.org/view/KOPENCOVA2020CZE>.

Rak, R, Zrubak, R. Project eCALL – Car in Emergency Situation. 7th Scientific International Conference Crisis Management: Environmental Protection of Population – Conference Proceedings. Edited by Horak, R; Juricek, L; Schwarz, R. pp. 251-258, 2012. Proceedings paper, ISBN 978-80-86710-57-0.

2 Romža, S. (2018). Nekonzistentnosť obliagačných podmienok poskytovania nenávratného finančného príspevku a jej trestnoprávne konzekvencie, pri trestnom čine poškodzovania finančných záujmov Európskej únie. *Forenzní vědy, právo, kriminalistika – vedecký časopis VŠ finanční a správní*. Roč. 3, č. 2/2018. Dostupné: <https://www.vsfs.cz/periodika/foreznni-vedy-2018-2-04.pdf>

Šanta, J. *Poškodzovanie finančných záujmov EÚ*. Bratislava: GP SR, Úrad špeciálnej prokuratúry, odbor ekonomickej kriminality. Dostupné: https://www.ja-sr.sk/-/system/files/private/Poškodzovanie_financnych_zaujmov_ES_Santa.pdf

MH SR. *Výročná správa o aktivitách sieťových partnerov v oblasti ochrany finančných záujmov EÚ v Slovenskej republike za rok 2012*. Dostupné: <https://www.economy.gov.sk/eu-a-fondy/eurofondy/ochrana-financnych-zaujmov-eu/ochrana-financnych-zaujmov-europskej-unie-v-slovenskej-republike> (17.07.2020)

MH SR - EÚ a fondy. *Výročná správa o aktivitách sieťových partnerov v oblasti ochrany finančných záujmov EÚ v Slovenskej republike za rok 2013*. Dostupné: <https://www.economy.gov.sk/eu-a-fondy/eurofondy/ochrana-financnych-zaujmov-eu/ochrana-financnych-zaujmov-europskej-unie-v-slovenskej-republike> (17.07.2020)

MH SR - EÚ a fondy. *Výročná správa o aktivitách sieťových partnerov v oblasti ochrany finančných záujmov EÚ v Slovenskej republike za rok 2014*. Dostupné: <https://www.economy.gov.sk/eu-a-fondy/eurofondy/ochrana-financnych-zaujmov-eu/ochrana-financnych-zaujmov-europskej-unie-v-slovenskej-republike> (17.07.2020)

MH SR - EÚ a fondy. *Výročná správa o aktivitách sieťových partnerov v oblasti ochrany finančných záujmov EÚ v Slovenskej republike za rok 2015*. Dostupné: <https://www.economy.gov.sk/eu-a-fondy/eurofondy/ochrana-financnych-zaujmov-eu/ochrana-financnych-zaujmov-europskej-unie-v-slovenskej-republike> (17.07.2020)

MH SR - EÚ a fondy. *Výročná správa o aktivitách sieťových partnerov v oblasti ochrany finančných záujmov EÚ v Slovenskej republike za rok 2017*. Dostupné: <https://www.economy.gov.sk/eu-a-fondy/eurofondy/ochrana-financnych-zaujmov-eu/ochrana-financnych-zaujmov-europskej-unie-v-slovenskej-republike> (17.07.2020)

MH SR - EÚ a fondy. *Výročná správa o aktivitách sieťových partnerov v oblasti ochrany finančných záujmov EÚ v Slovenskej republike za rok 2018*. Dostupné: <https://www.economy.gov.sk/eu-a-fondy/eurofondy/ochrana-financnych-zaujmov-eu/ochrana-financnych-zaujmov-europskej-unie-v-slovenskej-republike> (17.07.2020)

MH SR - EÚ a fondy. *Výročná správa o aktivitách sieťových partnerov v oblasti ochrany finančných záujmov EÚ v Slovenskej republike za rok 2019*. Dostupné: <https://www.economy.gov.sk/eu-a-fondy/eurofondy/ochrana-financnych-zaujmov-eu/ochrana-financnych-zaujmov-europskej-unie-v-slovenskej-republike>

Úrad vlády Slovenskej republiky. *15 rokov Slovenska v Európskej únii*. Dostupné: <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/15-rokov-slovenska-v-europskej-unii/> (10.07.2020)

Zákon NRSR č. 300/2005 Z. z. – Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

Zákon NRSR č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Znalecký posudok (2018) – archív pracoviska